

શ્રી જયસિંહસૂરિકૃત પઞ્ચકપરિહાણિ તથા આલોચનાવિધાન

સં. વિજયશીલચન્દ્રસૂરિ

સ્વમ્ભાતના શ્રીશાન્તિનાથ પ્રાચીન જૈન તાડપત્રીય ધ્વજારની, ક્ર. ૧૦૩ ની પ્રતિ, સૂચિપત્રોમાં 'પઞ્ચકપરિહાણિ આદિ' એવા નામે ઉલ્લેખાઈ છે. પત્રસંખ્યા ૧૮૧ છે. જીતકલ્પ આદિ સૂત્રગ્રન્થો તેમાં આલેખાયા છે. તેમાં આ બે રચનાઓ પણ છે.

પ્રથમ રચના 'પઞ્ચકપરિહાણિ' એ પ્રાયશ્ચિત્તનો વિધિ વર્ણવતી રચના છે. કોને, કયા દોષ બદલ, ક્યારે, કોણે, કેવું પ્રાયશ્ચિત્ત આપવું, તેનું સંક્ષેપમાં પણ સુસ્પષ્ટ વર્ણન આમાં થયું છે. પ્રકરણની બીજી ગાથામાં આને 'પઞ્ચક પરિહાણિ પ્રકરણ' એ નામે ઓળખાવેલ છે, અને છેવટની પુષ્પિકામાં પણ. ગા. ૨ અનુસાર 'આ પ્રકરણને બરાબર સમજનાર મુનિ 'ગીતાર્થ મુનિ' બને છે.

પ્રકરણ ૬૧ ગાથાનું છે. પ્રતિના ૧ થી ૧૪/૧ એટલાં પૃષ્ઠોમાં તે લખાયેલું છે. કર્તાનું નામ, ૬૧મી ગાથા પ્રમાણે 'જયસિંહસૂરિ-ગણપતિ' (ગચ્છપતિ આચાર્ય જયસિંહસૂરિ) છે. પુષ્પિકામાં પણ તે જ નામ છે. કયા ગચ્છના આ આચાર્ય હશે, તથા તેમનો સમય કયો હોય, તે જાણવાનું કોઈ સાધન નથી. વડગચ્છ, મલધારગચ્છ, કૃષ્ણર્ષિગચ્છ, અંચલગચ્છ-એમ વિવિધ ગચ્છોમાં ૧૧મા-૧૨મા-૧૩મા શતકોમાં આ નામના આચાર્ય થયાનું ઇતિહાસ નોંધે છે, જેમાં કેટલાક ગચ્છપતિ પણ હતા. પણ તે પૈકી કયા આચાર્યની આ રચના છે, તે જાણવાનું મુશ્કેલ છે. 'જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ'માં આ રચનાનું જ નામ નથી ! આમ છતાં, તેઓનો સત્તાસમય ૧૨મો કે ૧૩ મો સૈકો હશે તેમ માની શકાય.

બીજું પ્રકરણ 'આલોચનાવિહાણ' નામનું છે. તે પણ તે જ પ્રતિમાં ૪૦/૨ થી ૪૭/૧ એટલાં પત્રોમાં છે, અને ૩૫ ગાથા પ્રમાણ છે. એ પણ પઞ્ચકપરિહાણિના કર્તાની જ રચના હોવાનું વધુ સમ્ભવિત જણાય છે. કેમકે પઞ્ચકપરિહાણિ પૂરું થયા બાદ 'પ્રાયશ્ચિત્તો'નું વર્ણન પ્રાકૃત ને અપભ્રંશ આદિ મિશ્ર ભાષામાં છે. વચ્ચે વચ્ચે થોડી ગાથાઓ પણ આવે છે. તે બધું ૧૪/

૨ થી ૪૦/૧ એ પત્રોમાં છે. તે પછી તરત 'આલોચનાવિધાન' શરૂ થાય છે. એ જોતાં એક જ વિષયનું બધું વર્ણન હોઈ તે એક જ કર્તાની રચનારૂપ હોય તે વધુ સમ્ભવિત ગણાય. આમાં પ્રાયશ્ચિત્તને યોગ્ય કોણ ? કેવા મુહૂર્તમાં પ્રાયશ્ચિત લેવું, આપવું, દોષોની કબૂલાત કોણે કેવી રીતે કરવી, इत्यादि વાતોનું વર્ણન થયું છે.

'પન્નકપરિહાણિ'ની પ્રથમ ગાથા બહુ ચમત્કૃતિપૂર્ણ છે, કર્તાની કવિત્વશક્તિ તથા સર્ગશક્તિ તેમાં સુપેરે પ્રતિબિમ્બિત થાય છે. 'મહાવીર' કેવા ? તો, 'સિદ્ધિસહયાર' માટે 'કીર', 'માયાવણિ' માટે 'સીર', 'ભવદવ' માટે 'નીર' અને 'મયણપડિભડ' માટે 'વીર' - એવા મહાવીર છે.

ઈ. ૧૯૯૧માં પ્રતિલિપિ કરી રાखेल આ રચનાઓ આજે પ્રગટ થઈ રહી છે તેનો આનન્દ છે.

પન્નકપરિહાણિ: ॥

સિદ્ધિસહયાર-‘માયાવણિ’-ભવદવ-મયણપડિભડાણ કમા ।
કીરં સીરં નીરં વીરં નમિડં મહાવીરં ॥૧॥

વોચ્છં પંચગણપરિહાણિ-પગરણં પિંડસોહણવિહીએ ।
મુણિણે જેણ મુણિણો ભવંતિ ગીયત્થમુણિમણિણો ॥૨॥

જઈવિ વિડસાણ ન મણો-રંજગમેયં ભવિસ્સઈ તહાવિ ।
મત્તો વિ મંદમણ્ણો જે તેસિમુવગ્ગહં કાહી ॥૩॥

જીવા સુહેસિણો, તં સિવમ્મિ, તં સંજમેણ, સો દેહે, ।
સો પિંડેણ, સદોસો સો પડિકુટ્ટો, ઇમે તે ય ॥૪॥

સોલસ ડગ્ગમદોસા સોલસ ડપ્પાયણા દોસાઓ ।
દસ એસણા દોસા સંજોયણમાઈ પંચેવ ॥૫॥

સોહિંતો ય ઇમે તહ જએજ્જ સવ્વત્થ પળગહાણીએ ।
ડસસરસંતતા(?)યરિઠ્ઠ જહ ચરણગુણા ન હાયંતિ ॥૬॥

સીસો પુચ્છઈ “ભયવં ! નાયવ્વા સા કહં પળગહાણી ?”
ગુરુરાહ “સુણસુ સુંદર ! જહ ભણિયા જિણવરિંદેહિ ॥૭॥

समयरकयविमलमइणा(णो), जइणो सुद्धं जिणिंदमयरइणो ।
 पिंडं सेज्जं वत्थं पत्तं च पुरा गवेसंति ॥८॥
 सुद्धा संपत्तीए पंचगपच्छित्तलच्छियधिईए ।
 तदसंभवे सदसगं तदभावे पंचदसगजुयं ॥९॥
 तदसइ वीसगसहियं तव्विरहे भिन्नमाससंजुत्तं ।
 तस्ससइ सलहुमासग-मेवं तरतमविभागेण ॥१०॥
 ता नेयं जा च्छगुरु मुच्चिस्सं जेण सा तवोभूमी ।
 छत्तीसपयनिबद्धा विन्नेया पणगपणिहाणी ॥११॥
 ततो च्छेओ मूलं अणवट्ठप्पो य होइ पारिंची ।
 तावत्थोयं पढमं सेविज्जइ लहु गुरुं पच्छ ॥१२॥
 जयणाए वट्ठियव्वं न हु जयणा जेण भंजए अंगं ।
 एसा जिणाण आणा ताएच्चिय सुज्झए जीवो ॥१३॥
 पुणरवि भणइ विणेओ “पच्छित्तं कम्मि कम्मि दोसम्मि ।
 कयरं कयरं भयवं ! भणियं समयम्मि ?” गुरुराह ॥१४॥
 पंचगपरिहाणीए निसीहपमुहेसु च्छेयगंथेसु ।
 दीसइ भणियं मूलं भवमूले मूलकम्मम्मि ॥१५॥
 पंचिंदियववरोवग-दायगदोसम्मि एगकल्लणं ।
 संकाए जं संकइ पावइ तं तस्स पच्छित्तं ॥१६॥
 अहकम्मे उद्देसिय चरमतिगे३ मीस चरिमजुयलम्मि २।
 बायर पाहुडियाए१ संपइ १ भाविसु १ निमित्तेसु ॥१७॥
 सप्पच्चवाय परगामाहडदोसम्मि १ लोभपिंडम्मि १।
 गाढपर्णिदियतावग-दायगदोसम्मि १ अंगारे १ ॥१८॥
 साहारण१ विगलिंदियमारग ३ पगलंतकुड्डुदाईसु १२
 कट्ठाइपाओया-रूढदायगे १ चित्त गुरुपिहिए ॥१९॥
 अव्ववहिय भणियसाहारण निक्खविउं १ म्मीस १ पिहिय १ साहा(ह)रिये १।
 अपरिणय१ छड्डिएसुं१ अचित्तगुरुदव्वसाहरिए १ ॥२०॥
 वसहि बहि१ रंतरे वा १ दुविहे संजोयणाए दोसे वा ।
 चउगुरुगं पच्छित्तं भणियं कम्मट्ठमहणेहिं ॥२१॥

एवं एगुणतीसाए दोसेहिं चउगुरुगाहियारो सम्मत्तो ॥ छ ॥
 कम्मुदेसिय जावंतियम्मि १ मीसस्स पढमभेयम्मि १।
 पंचविहधाइदोसे ४ दुविहे दूइत्तदोसम्मि ॥२२॥
 मंत१वणीमग१विज्जा१ कोहा१हंकार१ जोग १ चुत्रे ओ १।
 तीयनिमित्ते१ संबंधिसंथवे १ दव्वकीयदुगे २ ॥२३॥
 आजीवणासु पंचसु ५ तिविहे च्छेज्जे ३ णिसट्ठभेयतिगे ३ ।
 भावायकीयदोसे १ लोइय पामिच्चदोसम्मि ॥२४॥
 पत्तेयजियाणंतर निक्खिउविउ ६ पिहिय ६ साहारिय ६ (साहरिए) ।
 अपरिणय६ छड्डिएसु ६ संकुचिउब्भिन्नगकवाडे १ ॥२५॥
 निप्पच्चवाय परगामाहड१दोसे पगासकरणम्मि ।
 उक्कोसगमालोहड १ लोइय परियट्टदोसेसु १ ॥२६॥
 सच्चित्तकद्दमेणं पमक्खिए १ पुव्व १ पच्छ १ कम्पेसु ।
 गरहियमज्जाइपमक्खियम्मि १ बायरतिगिच्छिए ॥२७॥
 संसत्तागरहियमक्खियम्मि १ संसत्त-लित्तहत्थम्मि १।
 संसत्त-लित्तमत्ते१ पिहि पुहित्रे १ सधूमम्मि १ ॥२८॥
 निक्कारणोवभुत्ते१ कारणसम्भावसंभवाभुत्ते १ ।
 पत्तेयवणम्मीसे १ भणियपमाणाइरेगम्मि १ ॥२९॥
 अप्पहु १ चुड्ड १ नपुंसग १ जरिय १ ऽव्वत्त१मत्तगु१म्मत्ता १।
 छिन्नकर १ नियलबद्ध १ गह १ त्थं५दुयबद्ध १ छिन्नपय(या) १ ॥३०॥
 वेविर १ कंडंती १ बाललहुगा १ गुव्विणी १ विरोलंती १ ।
 भज्जंती १ पीसंती १ पाहुडिठविगो १ गोत्तयंतीसु १ ॥३१॥
 पत्तेगेमेंदियमारिगाए तिविहं सपच्चवायाए ३ ।
 संसत्तदव्वलित्तग-इत्थासत्ताइ दाईए १ ॥३२॥
 साहारण-विगर्लिदिय-चउक्कगइगाढतावणकरीए । ५
 साहारण १ चोरियगं १ परमुद्दिसिउं १ ददंतीसु ॥३३॥
 पंचेंदियजीवसरीरथोवपरितावगावराहे य । १
 चउलहुगं पच्छित्तं भणियं जिणवर-गणिदेहिं ॥३४॥
 सएणं अट्ठावीसुत्तरेण दासाणं चउलहुगाहियारो सम्मत्तो ॥छ॥

अज्झोयरचरिमदुगे २ मायापिंडम्मि१कहचउकम्मि ४ ।
 विगलिंदियसाहारण ४ थोवगपरितावणकरीए ॥३५॥
 साहारवणपरंपर निक्खिविओ १ मीस १ पिहिय १ साहरिय(ए) १ ।
 अपरिणय १ छड्डिएसुं १ पंचेंदियघट्टणकरीए ॥३६॥
 मीसाणंतानंतर निक्खिविउं१म्मीस १ पिहिय १ साहरिय(ए) १ ।
 अपरिणय १ छड्डिएसु १ पूइए भत्तपाणस्स १ ॥३७॥
 पत्तेगेमेंदियजीवगाढपरितावदायगवराहे ।
 तह अणंतमक्खिएसु य मासगुरुं होइ पच्छित्तं ॥३८॥
 तेत्तीसाए दोसेहिं मासगुरुगाहिगारो ॥छ॥
 ओहुद्देसे१पागडकरणे १ परभावकीयदोसम्मि १ ।
 लोउत्तरपरियट्टिय १ चिरठवणुवगरणपूर्इसु १ ॥३९॥
 उद्धिट्ठचउक्के ५ वयणसंधवे १ सुहुमवेज्जकिरियाए १ ।
 लोउत्तरपामिच्चे १ दहरगुब्भिन्नदोसम्मि ॥४०॥
 सग्गामाहडदोसे १ जहन्नमालोहडावराहम्मि १ ।
 मीसगकद्धममक्खिय १ पढमज्झोयरयदोसेसु ॥४१॥
 पत्तेयजियपरंपर निक्खिविउं १ म्माग १ पिहिय १ साहरिय(ए) १ ।
 अपरिणय १ छड्डिएसुं १ भावापरिणयवराहम्मि १ ॥४२॥
 मीसपरित्ताणंतर-निक्खिविउं १ म्मीस १ पिहिय १ साहरिय(ए) १ ।
 अपरिणय १ छड्डिएसुं १ दउल्लकरमत्त१दोसम्मि ॥४३॥
 हरियालं १ जण १ सेडिय १ मणोसिला १ लवण १ऊस १ हिंगुलुय १ ।
 गोराडिय १ गजाय १ सरियाहिं १ मक्खियकरामत्ते ॥४४॥
 पिहु १ कुटुग १ कुक्कुस परित्तवण मक्खियावराहेसु ।
 पत्तेणेगं(गेमें)दिय जीव-थोव ४ परित्तावणकरीए ॥४५॥
 विगि(ग)लिंदियसाहारण ४ मंदारगदायगक्खदोसेण ।
 पिंजंती रुव्वंती कत्तंती १ मद्दयंतीसु १ ॥४६॥
 जो संसट्ठगलित्ते हत्थे मत्ते य होइ चउभंगी ।
 तच्चरमभंगतिय ३ वट्टमाणदाईए नारीए ॥४७॥

अच्चित्तेऽचित्तस्स वि साहारणे चेव १ माणियं लहुयं ।
 पच्छित्तमिणं भणियं जिणेहिं जियरागदोसेहिं ॥४८॥
 तेत्तीसुत्तरेणं सएण दोसाणं लहुमासियाहिगारो ॥४९॥
 इत्तिरिय ठावणाए १ ससिणिद्ध १ ससरक्खमक्खिय १ करेसु ।
 बीएहिं उम्मीसे १ सुहुमाए पाहुडीयाए १ ॥४९॥
 मीसपरित्तपरंपर-निक्खिविउं १ मीस १ पिहिय १ साहरिय (ए) १।
 अपरिणयश्छड्डिएसुं १ तित्थेसरसमयभणिएसु ॥५०॥
 मीसाणंतपरंपर - निक्खिविउं १ मीस १ पिहिय १ साहरिय (ए) १।
 अपरिणयश्छड्डिएसुं १ साहारणे बीयकायुवरिं ॥५१॥
 पत्तेगेगिंदियजीव-घट्टणादायपायपच्छित्तं ।
 पत्तेए लहुपणगं गुरुपणगमणंतगे उ तर्हि ॥५२॥
 वय तव खवणायंबिल-एगासण पुरिमनिव्विगइयाणि ।
 लहु लहुतराणि कमसो तहा तहा मूलपमुहाणि ॥५३॥
 इइ सयलदोसविसयं पच्छित्तं जाणिऊण गीयत्था ।
 गुरुलहुविभावणाए रक्खंति तणुं जिणाणाए ॥५४॥
 पंचदसगाइकमेणं जइ वि पच्छित्तमागमे नत्थि ।
 तहवि हु तिगाइ गणणा दस-पणदसगाइ वित्रेयं ॥५५॥
 जोग्गं जइं पमोत्तुं रहस्समेयं न देयमन्नस्स ।
 जेणाजोग्गविदित्रे दोसोच्चिय होइ भणियं च ॥५६॥
 "आमे घडे निहित्तं जहा जलं तं घडं विणासेइ ।
 इइ सिद्धंतरहस्सं अप्पाहारं विणासेइ" ॥५७॥
 तम्हा अपत्तावत्ता पत्ता परिणामगाइ परिणामि ।
 पासत्थाइकुतित्थिय-गिहीण न सुयं पि निज्जेयं ॥५८॥
 परिणामगे विणीए गुरुभत्ते उज्जुए असढभावे ।
 आणारुइम्मि भवभीरुगम्मि देज्जा पयत्तेणं ॥५९॥
 सुयसिंधुसुत्तिसूया धीवरपरिकम्मिया गुणविसाला ।
 सुपया सुहक्खरतिही सच्छाया वित्तसारपिया ॥६०॥

मुत्तावली व रइया गाहाली साहुकंठभूसाए ।

मुत्तावणिण व पत्थिण जयसिंहगणवइणा ॥६१॥

पंचकपरिहाणि प्रकरणं प्रधानमुनिजनहृदया-लङ्करणं श्रीमज्जयसिंहसूरि-
विरचितं श्रीमत्तीर्थकरप्रणीतसिद्धान्तोद्धृतं समाप्तमिति ॥छ॥

नमिरुण महावीरं गोयमसामि च जंबुणामं च ।

आलोयणाविहाणं वोच्छमि गुरुवएसेणं ॥१॥

आलोयण दायव्वा केवइ काला उ कस्स केणं वा ?।

के अद्दाणे दोसा ? के य गुणा हुंति दाणम्मि ? ॥२॥

कह दायव्वा य तहा ? आलोएयव्वं च किं [तहा?]गुरुणा ?।

कह व दवावेयव्वा ? पच्छित्तफलं च दाराइं ॥३॥

पक्खिय चाउम्मासे आलोयण नियम सा उ दायव्वा ।

गहणं अभिग्गहाणं पुव्वगहिण निवेएउं ॥४॥

एमेव उत्तिमट्ठे संवेगपरेण सीयलेणावि ।

आलोयणावि देया जाणियजिणवयणसारेण ॥५॥

आगमओ सुयओ वा आगमओ छव्विहो विणिद्धिद्वो ।

केवलि-मणोसहि-चउदस-दस-नवपुव्वी य बोधव्वे ॥६॥

कप्प-पकप्पधरो वि य आयारवमाइगुणगणोवेओ ।

सोहेइ भव्वसत्ते सोहीए जिणोवइद्दाए ॥७॥

निज्जुत्ती सुत्तत्थे पीठधरो विय किलिद्धजोगोत्ति ।

काउं पडुच्च नेओ जीयधरो जो वि गीयत्थो ॥८॥ दारं ॥

जाइकुलविणयनाणे दंसणचरणेहिं होइ संपन्नो ।

खंतो दंतु अमाई अपच्छयावी य बोधव्वे ॥९॥

सोहीए अभीएणं अपुणु करणुज्जएण दोसाणं ।

नो पडिवक्खजुएणं जमेस भणिओ अजोगोत्ति ॥१०॥

आकंपइत्ता अणुमाणइत्ता जं दिट्ठं बायरं च सुहुमं वा ।

छत्रं सद्दाउलयं बहुजणअव्वत्त तस्सेवी ॥११॥ दारं ॥

लज्जाए गारवेण व बहुस्सुयमएण वा वि दुच्चरियं ।
 जे न कर्हति गुरूणं न हु ते आहार (आराह)गा हुंति ॥१२॥
 छत्तीसगुणजुएण वि जम्हा एसा अवस्स दायव्वा ।
 परसक्खिय च्चिय सया सुट्ठु वि ववहारकुसलेणं ॥१३॥
 दंसणनाणचरित्ता-यारा अट्ठुभेयभिन्नाओ ।
 बारसविहतवजुत्ता छत्तीसगुणा य इय हुंति ॥१४॥
 वयछक्काई अट्ठारसेव आयारवाइ अट्ठेव ।
 पायच्छित्तं दसहा आयरियगुणा उ छत्तीसं ॥१५॥
 तह पवयणमाया समणधम्म-वयछक्क-कायछक्काई ।
 अट्ठ-दस-अट्ठारस-भेयओ गुणा हुंति छत्तीसं ॥१६॥
 आयारवमाईया अट्ठेव य दसविहो य ठिइक्कप्पो ।
 बारस तव छावासय छत्तीस गुणा इमे अहवा ॥१७॥
 एवं जाणंतेण वि पायच्छित्तविहिमप्पणो सम्मं ।
 तहवि य पागडतरयं आलोएव्वयं(यव्वयं) गुरूणा ॥१८॥ दारं ॥
 लहुयाहाईजणणं अप्पपरनियत्ति अज्जवं सोही ।
 दुक्कररणं आणा, निस्सल्लत्तं च सोहिगुणा ॥१९॥
 तो उद्धरंति गारव-रहिया मूलं पुणब्भवलयारणं ।
 मिच्छादंसणसल्लं मायासल्लं नियारणं च ॥२०॥दारं॥
 वक्खेवविरहिणं पसत्थदव्वाइ जोग सुदिसाए ।
 विणएण मुज्जणा-सेवणाइ लोमेण छस्सवणा ॥२१॥
 दव्वाइया उ चउरो एक्केक्क दुहा पसत्थ-अपसत्था ।
 अपसत्थे वज्जेउं पसत्थएसुं च आलोए ॥२२॥
 अमणुन्नधन्नरासी अमणुन्नदुमा य हुंति दव्वम्मि ।
 खेत्तम्मि भग्ग-ज्झामिय-घरऊसरपमुहठाणाणि ॥२३॥
 काले दड्ढतिही तह अमावसा अट्ठमी य नवमी य ।
 छट्ठी य चउत्थी बारसी य दोण्ह पि पक्खाणं ॥२४॥
 तह संज्ञागय-रविगय-पमुखनक्खत्त असुहजोगो य ।
 भावे य रागदोसा पमाय-मोहादओ अहवा ॥२५॥

एएसुं नालोए आलोएज्जासु तव्विवक्खेसु ।
 दव्वेसु धनमाईसु खीरदुमाईसु आलोए ॥२६॥
 उच्छुवणे सालिवणे चेइयहरे चेव होइ खेतम्मि ।
 गंभीरसाणुणाए पयाहिणा वन्नउदए य ॥२७॥
 पुव्वुत्तसेसतिहिरिक्ख-करणजोगाइएसु कालम्मि ।
 भावे मणाइपसमो उच्चाइठिएसु य गहेसु ॥२८॥
 पाईणो दीणमुहो चेइयहुत्तो य सुहनिसत्तो य ।
 आलोयणं पडिच्छइ परोवयारेक्करसियमणो ॥२९॥ दारं ॥
 जह बालो जंपंतो कज्जमकज्जं व उज्जुयं भणइ ।
 तं तह आलोएज्जा मायामयविप्पमुक्को उ ॥३०॥
 नाणाइपंचरूवस्स भयवओ सुविहियाणुचिन्नस्स ।
 आयारस्सइयारा आलोएयव्वया हुंति ॥३१॥
 इयरे य^१ सुयाईया आलोयाविंति ते पुण तिव्वुत्तो ।
 सरिसत्थअपलिउंचिय-आगाराईहिं नाऊण ॥३२॥
 आगारेहिं सरेहि पुव्वावरवाहयाहिं य गिराहिं ।
 पलिउंचियस्सरूवं कुसला जायंति पाएणं ॥३३॥दारं ॥
 दसविहपायच्छित्तं आलोयणमाइयं मुणेयव्वं ।
 जो तत्थ जेण सुज्झइ अइयारो, तं तदरिहं तु ॥३४॥ दारं ॥
 आलोयणाए पुव्वं जे चेव गुणा य वन्निया इहइं ।
 तमणंतरफलमुत्तं परंपरं सासओ मोक्खो ॥३५॥
 आलोचनाविधानं समाप्तम् ॥छ॥

